

NL

NOVUM nd.nl/binnenland

Klooster op terrein Maharishi mag weg

► VLDRUP

HET MONUMENTALE ST. LUDWIGKLOOSTER OP HET MAHARISHI-TERREIN IN VLDRUP MAG WORDEN GESLOOPT.

Met die uitspraak van de voorzieningenrechter van de Raad van State is feitelijk een einde gekomen aan achttien jaar lang touwtrekken en procederen rond het oude franciscanenklooster. Burgercomité St. Ludwig en het Cuypergenootschap wilden uitsstel van de afbraak tot er een definitief oordeel van de Raad van State was. Ze wezen onder meer op de monumentale status van het pand en stelden dat een herbesteding mogelijk zou zijn. Maar de Raad van State wees dat beroep af. De Raad is het met de gemeente Roerdalen eens dat sloop mag, omdat er geen andere bestemming kan worden gevonden en herstel van het klooster financieel onhaalbaar is. De leider van de beweging, Maharishi Mahesh Yogi, ging in 1990 in Vladrup wonen. Hij begon de beweging in 1957 in India. In de jaren zestig groeide zijn populariteit snel, toen The Beatles hem in India volgden. <

€

JEROEN TROMMELEN / VK nd.nl/economie BEELD NOVUM

Bio weet het leuker te verpakken

...Biologische producten worden steeds gewoner op onze eettafels.

...En ze beginnen steeds meer trekken te krijgen van gewone producten: voorverwerkt, zodat ze meer opbrengen.

► DEN HAAG

Ondanks een al jaren stijgende omzet van biologische producten blijft het aantal biologische landbouwers in Nederland al vier jaar op hetzelfde niveau. Hun aandeel in de boerenstand blijft vrijwel gelijk op 2,2 procent en hun areaal op 2,7 procent van de Nederlandse cultuurgrond. Dat blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. De cijfers zijn opmerkelijk, gezien de omzetting van biologische producten, die tussen 2011 en 2013 ruim twintig procent droeg. De bestedingen aan voeding met een Biologisch of EKO-keurmerk in de supermarkt, speciaalzaak en restaurants namen toe van 817 miljoen naar 984 miljoen euro. De tegenstrijdige trends zijn ten dele te

verklaren door een dalende export van Nederlandse bioboeren en mogelijk door een gestegen import. Maar belangrijkste oorzaak is dat biologische voeding vaker dan voorheen als duurder of luxer product in de markt wordt gezet, denkt onderzoeker Willy Baltussen van het Landbouw Economische Instituut van de Wageningen Universiteit. 'Voorheen werd bijvoorbeeld een krop biologische sla verkocht voor zes dubbeltjes. Daar wordt nu vaker een zakje voorverpakte, gesorteerde biologische

sla van gemaakt die het drievoudige kan opbrengen. Bij voorbewerkt vlees is het prijsverschil minder spectaculair, maar ook daar speelt toegevoegde waarde een rol', zegt hij.

thuismarkt

De omzetting van de biologische sector is de afgelopen jaren vaak toegeschreven aan een groeiende klantenkring, maar dat staat volgens de onderzoeker niet vast. 'Wij denken dat het gros van de mensen af en toe een biologisch product koopt, en dat de groep die alleen maar biologisch koopt relatief klein is en blijft.' Volgens Bionext, de organisatie van boeren, handelaren en winkels in biologische producten, zit de oorzaak voor groeiende omzet bij een gelijkblijvend areaal vooral in een andere afzet van Nederlandse boeren. Zij exporteerden voorheen vaker naar het buitenland en verkopen nu meer op hun thuismarkt, zegt woordvoester Mirjam van Bree. 'Buiten Nederland is het biologische areaal de afgelopen jaren wel gegroeid. De meeste producten

worden bij voorkeur in eigen land verkocht.'

Ook bijvoorbeeld biologische koffie zit in de lift en leidt tot meer omzet, terwijl koffie per definitie uit het buitenland komt. 'Hier zit de groei nog wel in handel en verwerking van biologische producten. Bijna alle gangbare bedrijven hebben nu een biologische tak.'

China

Voor Nederlandse boeren is er nog steeds ruimte voor extra omzet, benadrukt ze. 'Zoals voor biologische geitenzuivel; daar is op de Nederlandse markt zeker plaats voor extra bedrijven. En als je de potentiële export naar China meet, voor nog aanzienlijk meer.' De biologische akkerbouw zit ongeveer aan het plafond. Op dit moment hebben biologische bedrijven 49.800 hectare cultuurgrond in gebruik en worden op biobedrijven 54.000 runderen gehouden, 69.000 varkens, 30.000 geiten en 2,4 miljoen kippen. In de varkenshouderij is 0,6 procent biologisch. Bij geitenhouders is dat ruim 7 procent. <

EDWIN TIMMER nd.nl/buitenland BEELD EDWIN TIMMER, SERMAR EN RCE / SANDY LEON DE ARMA

Scheepshistorie voor de kust van Cuba

...Hollandse scheepswrakken op de zeebodem rond Cuba zijn als tijdmachines, een momentopname uit vervlogen tijden.

...Een unieke samenwerking met Cuba brengt onder meer een tabaksdoosje met Bijbelse voorstelling boven water.

► PUNTA HOLLANDÉS

De plek waar Yamilé Luguera met haar duikteam te water gaat, biedt allermee kans op een plezierduik. De stroming bij Punta Holandés, aan de westkust van Cuba, is sterk en de drie duikers plus onderwaterfotograaf moeten uitkijken niet tegen een wand te worden gestoten. Verder is het in dit stukje Caribische Zee oppassen voor onaangename zee-egels en scherpe tanden met de lokale naam 'tand van de hond'.

verraderlijke stroming

Uiterst behoedzaam speurt de Cubaanse maritiem archeologe in het ondiepe en golvende water naar de overblijfselen van een Hollands schip. Ruim driehonderd jaar geleden verloor kapitein Willem Sievers op weg van Curaçao naar Amsterdam hier de controle over zijn gevaarte met 34 opvarenden. 'Mogelijk door de verraderlijke stroming', denkt Luguera. Twintig kanonnen, suiker, leer, cacao en musketten gingen verloren.

'Het is waarschijnlijk de moeilijkste duik die ik ooit heb gemaakt', vertelt Luguera achteraf. Haar enthousiasme over het resultaat is echter aanstekelijk. Onderwaterbeelden zijn te zien in Havana in het fort Castillo de la Fuerza Real. Daar prijkt de expositie 'Nederlandse aanwezigheid in Cubaanse wateren'.

Het is de eerste vrucht van Cubaans-Nederlands onderzoek naar de gedeelde historie van kapers, vestingwerken en zilvervloot. Luguera: 'We hebben achttien kanonnen en vier ankers geïdentificeerd.'

stommiteit

Elk extra Nederlands scheepswrak dat wordt gelokaliseerd, is uit geschiedkundig oogpunt goud waard voor Will Brouwers, als historicus werkzaam bij het Maritiem Programma van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Want wat betreft de West-Indische Compagnie (WIC) vechten hij en zijn collega's tegen het kennishiaat dat te wijten is aan die ene stomiteit die het Departement van Koloniën in 1821 be-

De Cubaanse archeoloog Ovidio Ortega Pereyra keek twintig jaar uit naar de samenwerking met Nederlandse collega's.

ging. Dat verkocht een groot deel van het oude WIC-archief aan een Haagse lompenhandelaar, die het letterlijk door de pulpmolen draaide. Brouwers: 'Omdat het grootste gedeelte van het archief verloren is, weten we – zeker in vergelijking met de Verenigde Oost-Indische Compagnie – veel minder over de WIC. Archeologie kan deze lacune deels invullen. Wrakken zijn tijdachines, ze geven een momentopname zoals zelden verkrijgbaar is. Schepen waren tot voor kort de meest ge-

avanceerde technische apparaten die de mensheid heeft voortgebracht.' Daarom is samenwerking tussen de RCE en haar Cubaanse tegenhanger van groot belang. 'De Cubanen zijn gretig en enthousiast. En hun kennis is van hoog niveau.' De overblijfselen van het wrak bij Punta Holandés vormen niet de eerste waarbij buitenlandse collega's een handje helpen. Het eerste samenwerkingsproject van het Maritiem Programma van de RCE betrof onderzoek

Uit een van de wrakken rond Cuba haalden duikers een metalen tabaksdoosje naar boven. De Westerker en een Bijbelverhaal staan erop afgebeeld.

naar het Nederlandse admiraliteits-scheepswrak 'De Utrecht'. Dat zonk in 1648 tijdens een gevecht met de Portugezen bij het Braziliaanse Salvador, in de 'Allerheiligenbaai' van wat ooit Nieuw Holland was. Verder lopen er projecten in onder andere Sri Lanka, Suriname, Zuid-Afrika, Australië en Japan.

gestolen pesos

Wat betreft het wrak bij Punta Holandés blijkt het Spaanse Archivo General

de Indias in Sevilla uitkomst te bieden. Dit archief van het Spaanse Rijk, tussen de zestiende en negentiende eeuw, geeft de namen prijs van kapitein Willem Sievers, bootsman Hendrich Klasen en schipper Jan Klinkert. Voor hen ging het mis op 30 of 31 mei 1698. Het lukte volgens de overlevering wel verschillende zaken van boord te redden. In Havana kreeg men zelfs 14.864 pesos terug die vissers uit het wrak hadden gestolen.

De meest gewelddadige periode in de Spaans-Cubaans-Nederlandse geschiedenis is tijdens die schipbreuk al voorbij. Brouwers: 'Cuba was in de eerste helft van de zeventiende eeuw jachtgebied voor de legale kapervaartrij op Spaanse schepen met als hoofdprijs de zilvervloot. De WIC was een oorlogsinstrument in de Tachtigjarige Oorlog. In die conflicten zijn veel Hollandse schepen gezonken. Een deel wacht op ontdekking.'

Als het aan de Cubaanse archeoloog Ovidio Ortega Pereyra ligt, begint men in elk geval een zoektocht naar schepen van kaper Cornelis Jol. Deze WIC-admiraal, op Cuba berucht onder de naam 'Houtebeen', deed meerdere pogingen om de zilvervloot – de jaarlijkse oogst uit Peruaanse en Mexicaanse mijnen – in te lijven. Twee keer was een Spaanse admiraal hem te slim af, één keer gooide een orkaan roet in het eten. Ortega: 'Niemand heeft meer Spaanse schepen overmeesterd rond Cuba dan hij.'

tabaksdoosje

De expositie in Havana toont jeneverflessen, handvatten van zwaarden en een bijzonder metalen tabaksdoosje met daarop afbeeldingen van de Amsterdamse Westerker en het Bijbelverhaal 'De verloren zoon'. De voorwerpen komen uit een ander wrak, dat vermoedelijk Nederlands is. Cubaanse onderzoekers stuiten op de overblijfselen bij Zoritta de Tabla, in 1993. Sindsdien hoopte Ortega op Nederlandse hulp bij de identificatie.

Brouwers: 'We hebben uit het wrak lepeltjes, spelden en knopen bekeken die wijzen in de richting van Hollandse herkomst. Daarmee heb je helaas geen honderd procent zekerheid. Er kunnen ook Hollandse matrozen op een Engels schip werken en andersom. De scheepsconstructie en de herkomst van het hout kan aanwijzingen geven. In dit geval is aanvullend onderzoek naar resten van de constructie welkom.' Duikster Yamilé Luguera draait er haar hand niet voor om. <

De Cubaanse archeologe Yamilé Luguera zoekt bij Punta Holandés naar overblijfselen van een honderden jaren oud wrak.